

Korxonada moliyaviy xavfsizlikni ta'minlash va uni takomillashtirish yo'llari

Shahriyabonu Otabek-qizi Ibotova
Buxoro davlat texnika universiteti

Annotatsiya: Maqolada korxona moliyaviy xavfsizligini ta'minlashning nazariy-uslubiy asoslari, unga ta'sir etuvchi ichki va tashqi omillar, moliyaviy xavfsizlik darajasini baholash ko'rsatkichlari hamda uni takomillashtirish yo'llari ilmiy jihatdan tahlil qilingan. Mahalliy va xorijiy iqtisodchi olimlarning ilmiy ishlari asosida moliyaviy xavfsizlikni mustahkamlash bo'yicha amaliy taklif va tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: moliyaviy xavfsizlik, korxona, moliyaviy barqarorlik, likvidlik, risk, rentabellik, ichki nazorat

Ways to ensure and improve financial security at the enterprise

Shahriyabonu Otabek-kizi Ibotova
Bukhara State Technical University

Abstract: The article scientifically analyzes the theoretical and methodological foundations of ensuring the financial security of an enterprise, internal and external factors affecting it, indicators for assessing the level of financial security, and ways to improve it. Based on the scientific work of domestic and foreign economists, practical proposals and recommendations for strengthening financial security have been developed.

Keywords: financial security, enterprise, financial stability, liquidity, risk, profitability, internal control

Kirish

Raqobat kuchayib borayotgan bozor iqtisodiyoti sharoitida korxonalarning barqaror faoliyat yuritishi va rivojlanishi, avvalo, ularning moliyaviy xavfsizlik darajasiga bog'liqdir. Moliyaviy xavfsizlik korxonaning o'z moliyaviy manfaatlarini ichki va tashqi tahdidlardan himoya qilish, to'lovga layoqatlilikni saqlash va strategik rivojlanishni ta'minlash imkoniyatini ifodalaydi.

Global iqtisodiy beqarorlik, inflyatsiya jarayonlari, valyuta kurslari tebranishi, kredit resurslarining qimmatlashuvi moliyaviy xavfsizlik masalasini ilmiy va amaliy jihatdan dolzarb muammoga aylantirmoqda.

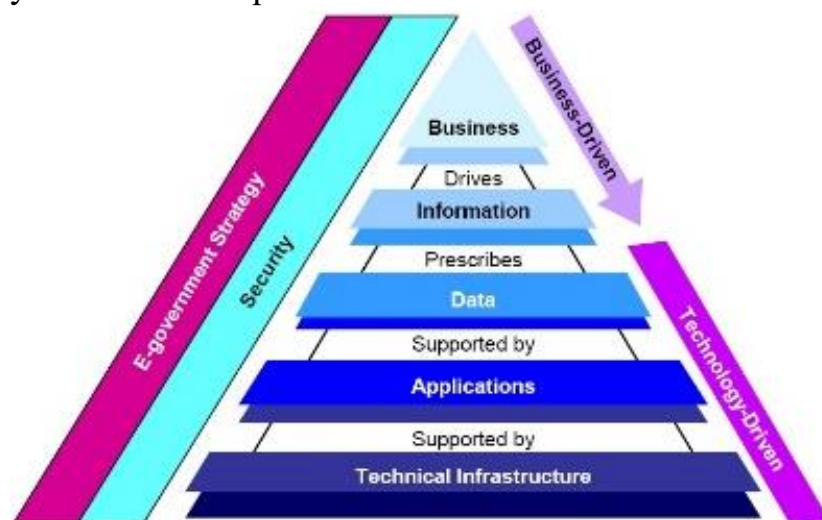
1. Korxona moliyaviy xavfsizligining nazariy asoslari

Iqtisodiy adabiyotlarda moliyaviy xavfsizlik tushunchasiga turli yondashuvlar mavjud. A.G.Gryaznova moliyaviy xavfsizlikni “korxonaning moliyaviy resurslari yetarliligi va ularning samarali boshqarilishi natijasida iqtisodiy barqarorlikni saqlab qolish holati” sifatida ta’riflaydi.

O‘zbekistonlik olim B.X.Xodiev esa moliyaviy xavfsizlikni “korxonaning moliyaviy mustaqilligi, barqarorligi va tashqi zarbalarga nisbatan chidamliligi” bilan izohlaydi.

Mazkur yondashuvlardan kelib chiqib, moliyaviy xavfsizlik quyidagi asosiy elementlarni o‘z ichiga oladi:

- moliyaviy barqarorlik;
- to‘lovga layoqatlilik;
- rentabellik;
- moliyaviy risklarni boshqarish.

2. Moliyaviy xavfsizlikka tahdid soluvchi omillar

Moliyaviy xavfsizlikka ta’sir etuvchi tahdidlar ichki va tashqi omillarga bo‘linadi.

Korxona moliyaviy xavfsizligiga tahdid soluvchi omillar**

Tahdid turi Asosiy omillar

	Noto‘g‘ri byudjetlashtirish, mablag‘lardan samarasiz
Ichki tahdidlar	foydalanish, debitor qarzdorlikning ortishi, ichki nazoratning sustligi
Tashqi tahdidlar	Inflyatsiya, soliq yukining oshishi, bank foiz stavkalari, valyuta kursi tebranishi

Jadval tahlili shuni ko‘rsatadiki, ichki tahdidlarni kamaytirish bevosita boshqaruv qarorlariga bog‘liq bo‘lsa, tashqi tahdidlar makroiqtisodiy muhit bilan belgilanadi.

3. Moliyaviy xavfsizlik darajasini baholash ko'rsatkichlari

Korxona moliyaviy xavfsizligini aniqlashda moliyaviy tahlil ko'rsatkichlari muhim ahamiyatga ega.

Moliyaviy xavfsizlikni baholash ko'rsatkichlari**

Ko'rsatkich	Formula	Me'yoriy qiymat
Joriy likvidlik	Joriy aktivlar / Joriy majburiyatlar	$\geq 1,5$
Moliyaviy mustaqillik	O'z mablag'lari / Jami aktivlar	$\geq 0,5$
Rentabellik	Sof foyda / Jami aktivlar	> 0
Qarzdorlik darajasi	Majburiyatlar / O'z mablag'lari	≤ 1

Diagramma tahlili (matnli tavsif)

Agar joriy likvidlik koeffitsienti 1,5 dan past bo'lsa, bu korxonaning qisqa muddatli majburiyatlarni qoplashda qiyinchiliklarga duch kelishini ko'rsatadi. Rentabellikning pasayishi esa moliyaviy xavfsizlikning zaiflashishiga olib keladi.

4. Moliyaviy xavfsizlikni ta'minlash va takomillashtirish yo'llari

Xorijiy olimlar R.Brealey va S.Myers tadqiqotlariga ko'ra, moliyaviy xavfsizlikni mustahkamlashning asosiy sharti - moliyaviy risklarni samarali boshqarish tizimini joriy etishdir.

Ushbu ilmiy qarashlarga tayangan holda quyidagi yo'nalishlar taklif etiladi:

- strategik moliyaviy rejalashtirishni kuchaytirish;
- ichki audit va nazorat tizimini rivojlantirish;
- debitor va kreditor qarzdorlikni optimallashtirish;
- moliyaviy risklarni diversifikatsiya qilish;
- raqamli moliyaviy boshqaruv tizimlaridan foydalanish.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, korxona moliyaviy xavfsizligini ta'minlash uzluksiz va tizimli jarayon bo'lib, u nafaqat moliyaviy ko'rsatkichlar holatiga, balki boshqaruv sifati va tashqi muhit omillariga ham bog'liqdir. Ilmiy yondashuv va zamonaviy boshqaruv mexanizmlarini qo'llash orqali moliyaviy xavfsizlikni mustahkamlash va korxonaning uzoq muddatli barqaror rivojlanishini ta'minlash mumkin. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, korxona moliyaviy xavfsizligini ta'minlash kompleks va uzluksiz jarayon bo'lib, u moliyaviy ko'rsatkichlar holati, boshqaruv sifati hamda tashqi iqtisodiy muhit bilan chambarchas bog'liqdir. Ilmiy asoslangan moliyaviy siyosat va zamonaviy boshqaruv mexanizmlarini qo'llash orqali korxonaning uzoq muddatli barqaror rivojlanishini ta'minlash mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Xodiev B.X. Iqtisodiy xavfsizlik nazariyasi. – Toshkent: Iqtisodiyot, 2019.

2. Gryaznova A.G. Finansy predpriyatiya. – Moskva: Finansy i statistika, 2018.
3. Blank I.A. Finansovaya bezopasnost predpriyatiya. – Kiev: Elga, 2017.
4. Brealey R., Myers S. Principles of Corporate Finance. – New York: McGraw-Hill, 2020.
5. Samuelson P., Nordhaus W. Economics. – New York: McGraw-Hill, 2019.
6. Merton R. Financial Risk Management. – Harvard University Press, 2018.